

מאן נשדר – אמרו היהודים, ביד מי נשלח מתנה זו לקיסר, נשדר
 ביה – נשלח ביד נחום איש גס זו, דמלוקד בנפשים הוא. כי מטא
 להווא דיורא, בעא למיתב – כשהגיע נחום איש גס זו למלון
 מטרים, רצה ללון שם בלילה, אמרי ליה – אמרו לו בעלי המלון,
 מאי איכא ביה – מהו המשא שיש עמך, אמר להו נחום איש גס
 זו, קא מובילנא ברגא לקיסר – אני מוביל מס לקיסר. קמו בלילא
 קמו אותם אנשים בלילה, שרינחו לסיפטיה, ושקלו כל דהוה גביה
 פתחו את קישורי הארגזים של נחום איש גס זו, ונטלו את כל
 המתנות היקרות שהיו שם, ומלנחו עפרא – ומילאו את כל
 הארגזים בעפר, כדי שלא ירגיש נחום איש גס זו במה שעשו. כי
 מטא להתם, אישתבח עפרא – כשהגיע נחום איש גס זו למקום
 הקיסר, פתחו את מתנותיו, ומצאו שם עפר בלבד, אמר הקיסר,
 אחוי קא מתייבי בי יהודאי – היהודים לועגים לי ומזלזלים בי,
 ששולחים לי במתנה ארגזים מלאים עפר, אפקוהו למקטליה –
 הוציאו את נחום איש גס זו להריגה, אמר, גס זו למיכא, אהא –
 בא לשם אליהו הנביא, ואידימי להו פחד מינייהו – והיה נזמה
 לשרים שהיו שם כאילו הוא אחד מהם, אמר להו אליהו, דילמא
 האי עפרא מעפרא דאברהם אבינו הוא – שמא עפר זה שהביאו
 היהודים אינו עפר רגיל, אלא מעפרו של אברהם אבינו הוא, דהוה
 שרי עפרא והוה חריב, גילי והווי גירי – שהיה משליך את העפר והיה
 נעשה חרבות, והיה משליך קש, והיה נעשה חיצים. בדוק ואשכחו
 חפי – בדקו השרים את דבריו, ומצאו שאכן נעשה העפר לחרבות,
 הוה מחזו דלא הוה קא יכלי ליה למיכבשיה – היה לאותו קיסר
 עיר אחת שרצה לכבושה, ולא היה יכול מחמת חוזק האנשים
 שבה, שדו מהווא עפרא עליה וכבשה – השליכו על אותה עיר
 מהעפר שהביא נחום איש גס זו והצליחו לכבושה. עיילוהו לבי
 גנא – הביאו את נחום איש גס זו לבית הגגנים של המלכות, אמרי
 ואמרו לו, שקול דניחא לך – טול מכאן מה שתרצה, מליה
 לסיפא דהאב – מילא נחום איש גס זו את ארגויו בזהב.
 כי תיר אהא – כשחזר ובא עבר דרך אותו מלון שגגבו לו את כל
 המתנות, אמרו ליה הנך דיוני – אמרו לו אותם אנשים שגרו שם
 וגגבוהו, מאי אמטית לבי מלכא – מה הבאת לבית המלך, אמר להו
 נחום איש גס זו, מאי דשקלי מהכא אמטאי להתם – מה שנטלתי
 מכאן, את אותו עפר שמילאתם בארגוי, אותו הבאתי למלך,
 ונעשה העפר חרבות. סברו אותם אנשים שיש סגולה בעפרם
 להפך לחרבות, שקלי אינהו – נטלו אותם אנשים עפר מבית
 מלונם, אמטו להתם – והביאוהו לבית המלך, כדי שישתמש בו
 בכחרבות, אמנם כשבדקו את עפרם התברר שהוא עפר רגיל,
 וקטלינהו להנך דיוני – הרגו אנשי המלך את אותם אנשים, על
 שהביאו עפר למלך.
 שנינו במשנה (קט): דור הפלגה אין להם חלק לעולם הבא וכו'.
 הגמרא מבררת את חטא דור הפלגה. שואלת הגמרא: מאי עבדי
 – מה עשו אנשי דור הפלגה, שמחתו נענשו שלא יהיה להם חלק
 לעולם הבא. אמרי דבי רבי שילא, כך אמרו אותם אנשים, לשם
 מה אנו עריכים לבקש מהו שיריד לנו גשמים, נגנה מגדל, ונעלה
 לרקיע, ונכה אותו – את הרקיע בקרדימות, כדי שייזבו מימיו וירדו
 גשמים.
 דוחה הגמרא: מחבו עלה במערכא – לעגו בארץ ישראל על פירוש
 זה, שהיה אם כן שרצונם היה לעלות לרקיע, מדוע בנו את המגדל
 בבקעה, שהיא נמוכה, כאמור בפסוק (בראשית יא ב), לבינו אהל
 בפזרא – היה להם לבנות מגדל על אחד ההרים, שהוא גבוה יותר.
 הגמרא מביאה פירוש אחר: שבאמת לא רצו לעלות לרקיע, ולכן
 לא בנאוהו בהר, (ואלא) אמר רבי ירמיה בר אבא, אותם אנשים
 נחלקו ביניהם לשלש ביותות, וכל כת אמרה דבר אחר, כת אחת
 אומרת, נעלה לראש המגדל ונשב שם, ואף אם יוריד עלינו מבל
 לא יגיעו אלינו המים, מחמת גובה המגדל. וכת אחת אומרת, נעלה
 לראש המגדל ונעבוד עבודת פוכבים. וכת אחת אומרת, נעלה
 ונעשה מלחמה עם הקדוש ברוך הוא. מבארת הגמרא את עונשם:
 זו שאומרת נעלה ונשב שם, הפיצם ה' על פני כל הארץ. וזו

זו שאומרת נעלה ונעשה מלחמה, נענשו ונעשו קופים, ורוחות – שאין
 להם גוף ולא צורה, ושידים – שיש להם צורת אדם ואוכלים
 ושותים כבני אדם, ויליין – כצורת אדם, אלא שיש להם כנפיים.
 וזו שאומרת נעלה ונעבוד עבודת פוכבים, עליהם נאמר הפסוק (שם
 יא ט) כי ישם כלל ה' שפת כל הארץ, ולא הבינו איש את שפת
 רעהו, ולא יכל האחד לכון לדעת חבירו ולעבוד עבודה זרה.
 תניא בברייתא, רבי נתן אומר, פולם לשם עבודת פוכבים נתפוגגו,
 והראיה לכך, כתיב הָאָם – נאמר כאן, לגבי בניית המגדל (שם יא ד),
 'נעשה לנו שם' וכתוב הָאָם – ונאמר שם, לגבי עבודה זרה (שמות כג
 יא), 'ישם אלהים אחרים לא תוכירו' ויש להקישם זה לזה, מה להלן
 נאמר 'שם' לגבי עבודת פוכבים, אף כאן שנאמר 'שם', כוונתם
 היתה לעבודת פוכבים.
 הגמרא מבארת מה היה בסופו של המגדל: אמר רבי יוחנן, מגדל
 שבנו אנשי דור הפלגה, שליש העליון שלו נשרף, ושליש תחתון
 שלו נבלע באדמה, ושליש אמצעי עדיין קיים על גבי הקרקע. אמר
 רב, אורי מגדל קושבין – מראה האור האור שבגובה המגדל גורם
 למסתכל בו לשכחה, כיון שכשנענשו שישכחו את לשונם, נגזר
 על אותו מקום שיהיה משכח, וכמו שהם שכחו את לשונם כך
 הנמצא שם ומסתכל בו, שוכח.
 אמר רב יוסף, מקום ששמו כָּבֵל, ומקום ששמו בּוֹרְסִיף, הרי הם
 סמין רע לתורה, לפי שהם עומדים באותו מקום שהיה המגדל,
 ורואים משם את מראה גובהו, ודבר זה משכח את התורה.
 מבררת הגמרא: מאי – מהו פירוש השם 'בוֹרְסִיף' של אותה העיר.
 אמר רבי אסי, בור שאפי – בור שהתרוקנו מימיו, כלומר שהנמצא
 שם משכח ומתרוקן מתלמודו.
 שנינו במשנה (קט): אנשי סדום אין להם חלק לעולם הבא וכו'. תנו
 רבנן, אנשי סדום אין להם חלק לעולם הבא, שנאמר (בראשית יג יג)
 'אנשי סדום רעים וחמאם לה' מאד, ויש לדרוש, רעים, בעולם
 הזה'. וחמאם, לעולם הבא. מביאה הגמרא דרשה אחרת: אמר רב
 יהודה, רעים, שהיו עושים עבירות של גזל בנפוש, שהיו
 חוטאים בנפשותם. מוכיח רב יהודה את דבריו: רעים, היינו בנפוש,
 דכתיב שאמר יוסף הצדיק לאשת פוטיפר שאינו רוצה לחטוא
 עמה (שם לט ט), ואיך אנשים רעים הנדולה הואת וחמאם לאלהים'
 ומוכח שלשון רעה הוא על חטא שבגוף, 'חמאם' היינו בנפשותם,
 דכתיב לגבי מי שנמנע מלהלוות לפני השמיטה (דברים טו ט), והיה
 כך חמא' ומוכח שחטא הוא על דבר שבממונו. ממשיך רב יהודה
 בביאור הפסוק, 'לה', זו ברכת השם, שהיו חוטאים בה. 'מאד',
 היינו שמתפוגגים וחמאם – שמכירים את ריבונם, ומתכוונים
 למרוד בו.
 דרשה נוספת: במתניתא תנא – בברייתא שנינו שדרש פסוק זה
 כך, 'רעים' היינו בנפשותם, 'חמאם' היינו בנפוש, ומבארת הברייתא:
 רעים בנפשותם, דכתיב לגבי הנמנע מלהלוות לפני השמיטה (שם
 יא ט) רעה עיניו באחיד האביון, וחמאם בנפוש, דכתיב לגבי יוסף הצדיק
 (בראשית לט ט) 'חמאם לאלהים'. ממשיכה הברייתא: 'לה', זו ברכת
 השם, וכדברי רב יהודה. 'מאד', זו שפיכות דמים, שנאמר (מלכים ב'
 כא טו) גס דם נקי שפך מנשה (פירושלים) תרגם מאד' וכו', ומוכח
 שלשון 'מאד' נאמרה לגבי שפיכות דמים.
 תנו רבנן, אנשי סדום, לא נתנאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם
 הקדוש ברוך הוא, ומה כתיב בהם – ומה נאמר עליהם, פסוקים אלו
 (איוב כח דה), 'ארץ מונח יצא להם ותחתיה נחשף כמו אש, מקום
 ספיר אבנית ועפרות זהב לו, נתיב לא ידעו עיט ולא שופתו עין איה,
 לא תדריכהו בני שחין לא עדה עליו שחל, וכך הוא ביאור הפסוק,
 אמרו אנשי סדום, וכי מאחר שארצינו היא ארץ שממנה יצא להם
 – שיש לנו שפע לחם, 'ועפרות זהב לו' – ובאדמה נמצא זהב, למה
 לנו עוקרי דרכים, שאין באים אלינו אלא לחסרנו (מקמוננו), בואו
 ונשבח תורת רגל מארצנו, שלא יעבור כאן אדם עובר אורח,
 שנאמר בתחילת הפרק (איוב כח ד) 'פרץ נחל מעם גר הנשפכים מני
 רגל דלו מאנוש נעו', והיינו שפרץ הקדוש ברוך הוא נחל של גפרית
 ואש על אנשי סדום ועמורה, 'מעם גר', כלומר ממקום הליכתו של

1 הנחל, שהיה הולך למעלה והושלך עליהם, ונעשו בכך כיון
2 שרצו לשכח מארצם תורת רגל של עוברי דרכים, ונעשו דלים
3 מכל האדם על ידי נחל זה, ונעו להיות דראן וקללה לכל אדם.
4 הגמרא מביאה דרשות בענין חטאם של אנשי סדום: דַּרְשׁ רַבָּא,
5 מַאי דְּבָתִּיב – כיצד נדרש הפסוק (תהלים סב ד), 'עַד אֲנֵה תִהְיוּתָנוּ עַל
6 אִישׁ תִּרְצָחוּ כָּלֶכֶם בְּקִיר נִטְוִי נָדָר הַדְּחוּיָה' פסוק זה מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ
7 אנשי סדום נוֹתְנִין עֵינֵיהֶם בְּבַעֲלֵי מָמוֹן, וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ אֶצֶל קִיר נִטְוִי
8 – עקום, העומד ליפול, וְדוֹחִין אוֹתוֹ עָלָיו – ודוחפים את הקיר
9 הנטוי על אותו אדם, כדי שיהרג, וּבָאִים וְנוֹטְלִין אֶת מָמוֹנוֹ.
10 דַּרְשׁ רַבָּא, מַאי דְּבָתִּיב (איוב כד ז), 'חֲתֹר בַּחֲשָׁךְ בָּתִּים יוֹמָם חָתְמוּ לָמוֹ
11 לֹא (ראו) [יִדְעוּ] אוֹר' מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ נוֹתְנִים עֵינֵיהֶם בְּבַעֲלֵי מָמוֹן,
12 וּמִפְקִידִים אֶצֶל אֶפְרָסְמוֹן – שמן בעל ריח ערב וחזק ביותר,
13 כשהוא צרור וחתום, ובעלי הממון היו מְנִיחִים אוֹתוֹ בְּבֵית גִּנְיָהֶם,
14 כדי לשומרו, לְעֵרֵב הָיוּ אוֹתָם שֶׁהִפְקִידוּ אֶת הַאֲפֶרְסָמוֹן בָּאִים
15 וּמְרִיחִין אוֹתוֹ בְּכָלֵב, כדי לדעת היכן הוא בית גנזיו של אותו עשיר,
16 שְׁנֵאמַר (תהלים נט ז), 'יֵשׁוּבוּ לְעֵרֵב יִהְיוּ כְּכָלֵב וְיִסּוּכְבוּ עִיר' וּבָאִים
17 וְחוֹתְרִים שָׁם – חופרים באדמה, וְנוֹטְלִין אֶת אוֹתוֹ מָמוֹן שֵׁשׁ לַעֲשִׂיר
18 בבית גנזיו.
19 הגמרא מביאה פסוקים באיוב הנדרשים בענינם של אנשי סדום:
20 'עֲרוֹם (הלכו) [יְלִינוּ] מִבְּלִי לְבוֹשׁ וְאֵין בְּסוֹת בְּקָרָה' (איוב כד ז), 'חֲמוֹר
21 יְתוּמִים יִנְהָגוּ וַיַּחֲבִלוּ שׁוֹר אֶלְמִנָּה' (שם כד ג), 'נִבְלֹת יִשְׁיִנוּ עֶדֶר גִּזְלוֹ
22 וַיִּרְעוּ' (שם כד ב), 'וְהוּא לִקְבָרוֹת יוֹבֵל וְעַל גְּדִישׁ יִשְׁקוֹד' (שם כא לב).
23 דַּרְשׁ רַבִּי יוֹסִי בְּעִיר צִיפּוּרִי דְרַשָּׁה זֹה, שֶׁהָיוּ אֲנָשֵׁי סְדוֹם מִפְקִידִים

24 אֲפֶרְסָמוֹן אֶצֶל הָעֹשִׁירִים, אֲחֻתְרִין תְּחִיא לִילִיָּא תִלְתַּת מָאָה
25 מִחֻתְרָתָא בְּצִיפּוּרִי – ובאותו לילה עשו שלש מאות אנשים
26 בעיר ציפורי מעשה זה, שֶׁהִפְקִידוּ אֲפֶרְסָמוֹן אֶצֶל הָעֹשִׁירִים וּלְפִי
27 הָרִיחַ יָדְעוּ הֵיכֵן לַחֲתוֹר וּלְהַגִּיעַ לְאוֹצְרוֹתֵיהֶם. אֵתוֹ וְקָא מְצַעְרִי
28 לִיָּה – באו העשירים לרבי יוסי, והיו מצערים אותו בדבריהם,
29 אָמְרוּ לִיָּה, יִתְּבִית אוֹרְחִיָּה לְגִנְבִי – נתת ולימדת את הגנבים
30 דרך לגנוב. אָמַר לָהּ רַבִּי יוֹסִי, מִי הָיָה יִדְעָנָא דָּאֵתוֹ גִּנְבִי – וכי
31 הייתי יכול לדעת שיבואו גנבים לשמוע את דרשתי, וילמדו
32 כיצד לגנוב.
33 מספרת הגמרא: כִּי קָא נַח נַפְשִׁיה דְּרַבִּי יוֹסִי – כשנפטר רבי יוסי מן
34 העולם, שָׁפְעִי מְרֹבֵב דְּצִיפּוּרִי דָּמָא – היו המרזובים בעיר ציפורי
35 שופעים דם לאות צער, שֶׁהָרָאוּ מֵהַשְּׁמַיִם שֶׁהִיא אִדָּם גָּדוֹל, וּמוֹכַח
36 מִמַּעֲשֵׂה זֶה שֶׁרַבִּי יוֹסִי הִיָּה גַר בְּצִיפּוּרִי.
37 הגמרא מביאה מעשי רשע שהיו בסדום: אָמְרִי – היו אנשי סדום
38 אומרים, לְפִי חוֹקִיהֶם, דָּאֵית לִיָּה חַד תּוֹרָא, מְרַעִי חַד יוֹמָא – מי שיש
39 לו שור אחד, חַיִּיב לַרְעוֹת אֶת הַשּׁוֹוֵרִים שֶׁל כָּל בְּנֵי הָעִיר יוֹם אֶחָד,
40 דְּלִית לִיָּה – מי שאין לו כלל שוורים, לִיִּדְעִי תִּרְי יוֹמִי – עליו לרעות
41 אֶת הַשּׁוֹוֵרִים שֶׁל כּוֹלֵם יוֹמִיִּים. תְּהוּא יִתְמָא בַּר אֲרַמְלָתָא – ומעשה
42 הִיָּה בֵיתוֹם בֶּן אֶלְמָנָה, תְּבֹו לִיָּה תוֹרִי לְמַרְעִיָּה – נתנו לו בני העיר
43 לַרְעוֹת אֶת שׁוֹוֵרֵיהֶם יוֹמִיִּים, לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ לוֹ כָּלֵל שׁוֹוֵרִים, אֲזַל
44 שְׁקָלִינְהוּ וְקָטְלִינְהוּ – הלך אותו יתום והרג את כל השוורים, אָמַר
45 לָהּ לְאֲנָשֵׁי סְדוֹם, כִּךְ תִּהְיֶה הַחֲלוּקָה בַּעֲוֹרוֹת הַשּׁוֹוֵרִים,

אליעזר מקל, פְּדוּתוֹ אִיהוּ דְּלִינָא – ופצע בעצמו את הדיין, אָמַר
 לו הדיין כֹּאֵי הָא – מדוע עשית כן. אָמַר ליה אליעזר, אָנְרָא דְנִפְשָׁא
 לִי מִינָהּ, הֵב נִהְלִיָּה לְהָא, וְזוּי דִּידִי דְּכִדְנִימִי קְרִימִי – את אותו ממון
 שאתה צריך לשלם לי עתה על כך שהקזתי את דמך, תשלם
 לאותו שפצעני וחייבת אותי לשלם לו, ואילו ממוני ישאר בחזקתי,
 ולא אצטרך לשלם כלום.
 הגמרא ממשיכה לספר את רשעותם: הוּאֵי לְהוּ פְּדוּתִיתָא דְהוּוּ מִנֵּי
 עָלָה אֲדָרְחִין – היתה להם מיטה מיוחדת שעליה היו משכיבים את
 האורחים שבאים לעירם, בִּי מֶאֱרֵרָה, יָנְיוּ לִיה – אם היה האורח
 ארוך מהמיטה, היו חותכים את רגליו, בִּי נִינֵי, מִתְחִין לִיה – אם
 היה קצר מהמיטה, היו מותחים את גופו כדי שיתארך לאורך
 המיטה. אירע שְׁאֵלִיעֶזֶר עֲבַד אֲבָרְהָם אֶקְלָע לְהֶתֶם – הודמן לסדום,
 אָמְרוּ לִיה אנשי העיר, קום גְּנִי אֶפְרוּיָא – עלה ושכב על המיטה,
 כדי שיוכלו לחותכו או למותחו. אָמַר לְהוּן אליעזר כדי להשגט
 מהם, נִדְרָא נִדְרִי מִן יוֹמָא דְמִיתָת אָמַר לָא גְּנִינָא אֶפְרוּיָא – נדר
 נדרתי מיום שמתה אימי, שלא אישן על מיטה אלא על הארץ.
 מנהג נוסף שהיה בסדום: בִּי הָהוּ מִתְרַמִּי לְהוּ עֲנִיָא – כשהיה מודמן
 עני לסדום, יְהִבּוּ לִיה כָּל חַד וְחַד דִּינָרָא, וְכִתְבִּי שְׂמִיָּה עֲלִיה – היה
 כל אחד נותן לו דינר, והיה כותב את שמו על הדינר, וְרִפְשָׁתָא לָא
 הוּוּ מִמֶּנִּי לִיה – אבל לא היו נותנים לו לחם לאכול, אפילו תמורת
 ממון, בִּי הָהוּ מִית – לאחר שהיה העני מת מרעב, אָתִי כָּל חַד וְחַד
 שְׁקִילִי דִּינָר – היה בא כל אחד ואחד ונוטל את הדינר שלו, והיה
 מכירו לפי שמו שהיה כתוב עליו.
 מנהג נוסף שהיה שם: הָבִי אֶתְנִי בִּינִיחוּ – כך התנו אנשי סדום
 ביניהם, כָּל מָאן דְּמִזְמִין נִבְרָא לְבִי הִילּוּלָא, לְשַׁלַּח גְּלִימָא – כל מי
 שזימין אורח לחתונה, פשיטו מהמזמין את בגדיו, כעונש, הוּי הָאִי
 הִילּוּלָא – היתה חתונה אחת, וּאֶקְלָע אֶלִיעֶזֶר לְהֶתֶם – הודמן לשם
 אליעזר עבד אברהם, וְלֹא יְהִבּוּ לִיה נֶחֱמָא – ולא נתנו לו אנשי
 המקום לחם לאכול. בִּי פְּעִי לְמַסְעָד – כשרצה לאכול, אָתָּא אֶלִיעֶזֶר
 וְיִתְבִּי לְפִישָׁא דְכּוֹלָהוּ – בא אליעזר וישב בסוף כל המסובים
 בחתונה, אָמְרוּ לִיה לאליעזר, מָאן אֶמְנָה לְהָבָא – מי הזמין לך, לְכָאן,
 אָמַר לִיה לְהֶחֱא [דִּינִיב], אָתָּה וּמְנָתָן – אמר אליעזר לאותו שישב
 בסמוך אליו, אתה הזמנתני לך, אף שבאמת לא הזמינו, [אָמַר]
 אותו אדם לעצמו, דִּילְמָא שְׂמִיָּה בִּי דְאָמַר אֶמְנִינָתִיה – שמא ישמעו
 האנשים את דברי אליעזר שאמר שאני הזמנתי, וּמִשְׁלַחִי לִיה
 מֶאֱנִיָּה דְהָאִי נִבְרָא – ויפשיטו את בגדיו, שְׁקִיל גְּלִימָיָה הָהוּא דִּינִיב
 נִבְיָה וְרִחַט לְבָרָא – נטל אותו אדם שישב ליד אליעזר את בגדיו,
 וברח החוצה. וְכֵן עֲבַד לְכּוֹלָהוּ – וכן עשה לאליעזר לכולם, בזה
 אחר זה, עַד דְּנִפְקִי בּוֹלָהוּ – עד שיצאו כולם החוצה, וְאֶכְלָא אִיהוּ
 לְסַעֲדוּתָא – ואכל לבדו את כל הסעודה.
 מעשה נוסף שהיה שם: הוּאֵי הָיִיא רִבִּיתָא – היתה שם נערה אחת,
 דְּהוּת קָא מִסְּקָא רִיפְשָׁתָא לְעֵנִיא כְּחֻצָא – שהיתה מוציאה לחם
 לעני ברלי שהיתה שואבת בו מים, כדי שלא ירגישו בה, אִינְלֵאִי
 מִלְתָּא – התגלה הדבר לאנשי סדום, שְׂפִינָה דּוּבְשָׁא וְאֶקְמִינָה עַל
 אִינֵר שוּרָא – סכו את כל גופה בדבש והעמידה על ראש החומה,
 אָתָּא זִיבּוּרִי וְאֶכְלִיה – באו הדבורים ואכלו את בשרה, מתוך שרצו
 לאכול את הדבש שעליה, וְחִינּוּ דְכִתְבִּי (פראשית יח ב) 'וְאָמַר ה'
 וְעָקַת סָדֻם וְעָמֹרָה בִּי רַבָּה, וְאָמַר רַב הוּדֵרָה, אָמַר רַב, שיש לדרוש
 את הלשון 'רבה' ממו 'ריבה', כלומר נערה, עַל עִסְקִין אותה רִיבָה
 שהרגזה על שנתנה להם לעני.
 שנינו במשנה (קט): מְרִגְלִים אֵין לָהֶם חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנֵאמַר
 (במדבר יד לו) 'וְיָמָתוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצֵאִי דְבַת הָאֶרֶץ נָעָה בְּמִנְפָּה, וְיָמָתוּ
 בְּעוֹלָם הָהוּא בְּמִנְפָּה לְעוֹלָם הַבָּא. עֲדַת קִרְחָא אֵין לָהֶם חֶלֶק לְעוֹלָם
 הַבָּא, שְׁנֵאמַר (שם טו לו) 'וְיָתְכֶם עֲלֵיהֶם הָאֶרֶץ' בְּעוֹלָם הָהוּא 'וְיָאבְדוּ
 מִתּוֹךְ הַקָּהָל' לְעוֹלָם הַבָּא, דְּבִרִי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי אֶלִיעֶזֶר אָמַר עֲלֵיהֶם
 אָמַר הַתְּנוּכִי (שמואל א' ב' לו) 'ח' מִמֵּיתָ וּמִתְּחִי מוֹרֵד שְׂאוֹל וְיַעֲלִי.
 הגמרא מביאה מחלוקת בענין עדת קרח: תַּנּוּ רַבֵּנּוּ, עֲדַת קִרְחָא אֵין
 לָהֶם חֶלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, שְׁנֵאמַר (במדבר טו לו) 'וְיָתְכֶם עֲלֵיהֶם הָאֶרֶץ',

דְּאִית לִיה תוֹרָא – מי שהיו לו שוורים, נִשְׁקָל חַד מִשְׁכָּא – יטול עור
 של שור אחד, וְדִלִּית לִיה תוֹרָא – מי שאין לו שוורים כלל, נִשְׁקָל
 תְּרִי מִשְׁכָּי – יטול שתי עורות של שוורים. אָמְרוּ לִיה בני העיר, מָאִי
 הָאִי – מזה היא צורת החלוקה שקבעת, והרי יותר מסתבר שמי
 שהיו לו שוורים יטול את עורותיהם, ולא מי שלא היו לו שוורים.
 אָמַר לְהוּ אותו יתום, סוֹף דִּינָא בְּתַחֲלִיל דִּינָא – סוף הדין הוא
 כאותה סכרא של תחילת הדין שקבעתם אתם, מָה תְּחִילַת דִּינָא –
 כפי שבתחילה קבעתם חוק זה, דְּאִית לִיה תוֹרָא מִרְעִי חַד יוֹמָא,
 דִּלִּית לִיה תוֹרִי מִרְעִי תְּרִי יוֹמִי – מי שיש לו שוורים רועה רק יום
 אחד, ומי שאין לו שוורים רועה יומיים, אָף סוֹף דִּינָא – אף סוף
 הדין, לענין חלוקת העורות כך הוא, דְּאִית לִיה חַד תוֹרָא, לְשִׁקּוֹל
 חַד, דִּלִּית לִיה תוֹרָא לְשִׁקּוֹל תְּרִי – מי שיש לו שור אחד יטול עור
 אחד, ומי שאין לו שוורים יטול שני עורות.
 חוק נוסף היה בסדום: דְּעִבְרָ בְּמִפְקָא – מי שעבר את הנהר
 במעבורת, סְפִינָה קִטְנָה, נִיתִיב חַד יוֹמָא מִשְׁלֵם זוז אחד על כך, וְלָא
 עִבְרָ בְּמִפְקָא – ומי שלא עבר במעבורת, אלא הלך ברגליו במים,
 נִיתִיב תְּרִי – ישלם שני זוזים.
 דבר נוסף שהיו נוהגים שם: דְּהוּה לִיה (תורה) [דְּרָא] דְלִכְנִי – אדם
 שהיה עושה לבגדים, וְהִנִּיב את הלבגים בשורה, אָתִי כָּל חַד וְחַד
 שְׁקִילוּ חֲרָא – היה בא כל אחד ואחד מאנשי העיר ונוטל לבגיה
 אחת, אָמַר לִיה – והיה כל אחד ואומר לבעל הלבגים, אָנָּה חֲרָא
 דְשִׁקְלִי – אני נטלתי רק לבגיה אחת, שאינה שוה פרוטה. וכמו כן
 דְּהוּה שְׂרִי תוֹמִי אוֹ שְׁכָבִי – אדם שהיה שוטח שומים או בצלים
 ליישם, אָתוּ כָּל חַד וְחַד שְׁקִיל חֲרָא – היה בא כל אחד ואחד ונוטל
 אחד, אָמַר לִיה אָנָּה חֲרָא דְשִׁקְלִי – והיה אומר לו, אני נטלתי לך
 רק אחד, ולא יותר.
 אומרת הגמרא: אֶרְבַּע דִּינִי וְדִינִינִס הֵינּוּ בְּסָדֻם, שְׁקָרָא,
 וְשִׁקְרוּרָא, ששניהם לשון שקר, וְיִיפִי, מלשון זיוף, וּמִצְלִי דִינָא,
 שמטה את הדין.
 הגמרא מביאה דוגמאות לדיניהם: דְּמַחִי לִיה לֹאִיתָא דְחִבְרִיה
 וּמִפְלָא לִיה – אדם שהיה מכה את אשת חבירו, והיתה מפילה את
 עוברָה, אָמְרִי לִיה – היו הדיינים אומרים לבעל האשה, יְהִבָּה
 נִיְהִלִּיה דְּנִיעֲרָה נִיְהִלִּיךְ – תן למזיק את אשתך, שישכב עמה עד
 שתתעבר, ובכך יתקן את מה שעשה. וכן דְּפָסִיק לִיה לֹאִידָא
 דְחִבְרָא דְחִבְרִיה – אדם שהיה חותך את אוזן החמור של חבירו,
 אָמְרוּ לִיה הדיינים לבעל החמור, תְּבֵה נִיְהִלִּיה עַד דְּקָרָא – תן את
 החמור למזיק עד שתצמח אוזנו. דְּפִיעַ לִיה לְחִבְרִיה – אדם שהיה
 פוצע את חבירו, אָמְרִי לִיה הדיינים, הֵב לִיה אָנְרָא דְשִׁקְלִי לָךְ דְּמָא
 – תן שכר למזיק על כך שהקזי לך דם. דְּעִבְרָ בְּמִפְקָא – אדם שהיה
 עובר את הנהר במעבורת, יְהִיב אֶרְבַּעָה זוּזִי – היה נותן ארבעה
 זוזים, דְּעִבְרָ בְּמִפָּא – ומי שהיה עובר ברגליו במים, שלא על ידי
 מעבורת, יְהִיב תְּמִנִּי זוּזִי – היה צריך לשלם שמונה זוזים.
 הגמרא מביאה מעשה בענין זה: וְיָמָא חֲרָא אָתָּה הָהוּא בּוֹכֵם
 אֶקְלָע לְהֶתֶם – פעם אחת עבר שם כובס אחד, והודמן לאותו
 מקום שעוברים בו את הנהר, אָמְרוּ לִיה, הֵב אֶרְבַּעָה זוּזִי – עליך
 לשלם ארבעה זוזים על שעברת במעבורת. אָמַר לְהוּ, אָנָּה בְּמִפָּא
 עִבְרִי – עברתי את הנהר ברגלי במים, ולא על ידי המעבורת. אָמְרוּ
 לִיה, אִם כֵּן, הֵב תְּמִנָּא, דְּעִבְרָתָ בְּמִפָּא – עליך לשלם שמונה זוזים,
 כדון העובר במים. לָא יְהִיב – לא שילם להם הכובס מה שהשילו
 עליו, פְּדוּתוֹ – פצעוהו אותם אנשים. אָתָּה לְקַמִּיָּה דְּדִינָא – בא
 הכובס לפני הדיין של סדום לתובעם על כך שפצעוהו, אָמַר לִיה
 הדיין, הֵב לִיה אָנְרָא דְשִׁקְלִי לָךְ דְּמָא – עליך לשלם למכה כסף על
 כך שהקזי את דמך, וְתִמְנָא זוּזִי דְעִבְרָתָ בְּמִפָּא – ועוד עליך לשלם
 לו שמונה זוזים, כדון העובר במים, שלא על ידי המעבורת.
 הגמרא מביאה מעשה נוסף: אֶלִיעֶזֶר עֲבַד אֲבָרְהָם, אִיתְרַמִּי הֶתֶם –
 הודמן לסדום, פְּדוּתוֹ – ופצעו אחד מבני העיר. אָתָּה לְקַמִּיָּה דִּינָא
 – בא אליעזר לפני הדיין, אָמַר לִיה הדיין, הֵב לִיה אָנְרָא דְשִׁקְלִי לָךְ
 דְּמָא – תן לו שכר על כך שהקזי את דמך. שְׁקִיל גְּלָלָא – נטל

1 כְּעוֹלָם הָיָה, וַיֵּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַתְּקָלָה, לְעוֹלָם הָפָא, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא.
 2 רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בֶּתִירָא חוֹלֵק וְאִמְרַי שִׁישׁ לָהֶם חֶלֶק לְעוֹלָם הָבָא,
 3 וּלְשׁוֹן וַיֵּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַתְּקָלָה מִלְּמַדְתַּי שֶׁהָרִי הָן בְּאֵבִידָה הַמַּתְבַּקֶּשֶׁת
 4 – שֶׁהַמַּאבֵּד מִחֹפֶשׁ אַחֲרֶיהָ,
 5 שְׁנָאִמְרַי בְּתַהֲלִים (קִיט קטו) עַל בְּנֵי קֶרֶת תִּעֲשִׂי בִּשְׁשָׁה אֲבָד בְּכֶשֶׁ עֲבָדֶיךָ
 6 כִּי מִצְוֹתֶיךָ לֹא שָׁכַחְתִּי, כְּלוֹמֵר, הַתְּפַלֵּל עֲלֵיהֶם דּוֹד הַמֶּלֶךְ וְאִמְרַי
 7 שֶׁהֵם תַּעֲזוּ כְּשֶׁהָ אֹבֵד, וְה' בִּרְחֻמִּי יִבְקֹשׁ אַחֲרֵיהֶם וַיְבִיאֵם לַחַיִּי
 8 הָעוֹלָם הָבָא, כִּיֹּן שִׁמְצוֹתֶיךָ לֹא שָׁכַחְתִּי, כְּלוֹמֵר, שְׂקִימּוֹ אֶת כָּל
 9 הַמִּצְוּוֹת, שְׁנָאִמְרַי (בַּמִּדְבָּר טו א) 'כִּי כָל הָעֵדָה בָּלָם קְדוֹשִׁים'.
 10 הַגִּמְרָא מְבִיאָה דְּרִשּׁוֹת בִּפְרֹשֶׁת קֶרֶת: נֹאמַר בַּפְּסוּק (בַּמִּדְבָּר טו א),
 11 'וַיִּקַּח [קֶרֶת]' וְלֹא הִתְבָּאֵר בַּפְּסוּק מִזֶּה לִקְחָה. אָמַר רִישׁ לְקִישׁ, שְׁלֵקָה
 12 מִקֶּחַ רַע לְעַצְמוֹ – שֶׁהַתְּחִיל בַּמַּחְלֻקָּתָא, וּבִכֶּךָ קָנָה לְעַצְמוֹ עֹנֶשׁ רַע.
 13 הַגִּמְרָא מְבִאֵר אֶת שְׁמוֹ כִּפִּי שֶׁהוֹזָכַר בַּפְּסוּק: 'קֶרֶת', שְׁנַעֲשֶׂה קֶרֶתָה
 14 בְּיִשְׂרָאֵל – שֶׁנִּבְלְעוּ מִחֲמַתּוֹ חֶלֶק מִיִּשְׂרָאֵל וְנִחְסְרוּ מִהַאֲוֹמָה,
 15 כִּקְרַחַת הַחֲסִירָה שֶׁעָרֹת. 'בֶּן יִצְחָר', בֶּן שְׁהֶרְתִּיחַ – שֶׁהַכַּעֲס עָלָיו
 16 אֶת כָּל הָעוֹלָם בְּצַחֲרֵיהֶם. 'בֶּן קָהָת', בֶּן שְׁהֶקֶה שִׁנִּי מוֹלִידָיו –
 17 שֶׁהַתְּבִיּוּשׁ אֲבוֹתָיו בַּמַּעֲשֵׂי הָרָעִים, וּבִאִילוֹ קָהוּ שִׁנִּיהֶם, כְּאִדָּם
 18 הָאוֹכֵל פְּרִי בּוֹסֵר, 'בֶּן לִוִּי', בֶּן שְׁנַעֲשֶׂה לִוִּי בְּנֵיהֶם – שִׁירַד לְגִיהֶנָּם
 19 בְּלִיּוּי כָל עֵדָתוֹ, שֶׁנִּבְלְעוּ כּוֹלָם בְּאִדְמָה.
 20 שׁוֹאֵל הַגִּמְרָא: וְלִיָּחֹשֶׁב נִמִּי בֶּן יַעֲקֹב – מִדּוּעַ לֹא הִמְשִׁיכָה הַתּוֹרָה
 21 לְמַנּוֹת 'בֶּן יַעֲקֹב', וְהִינּוּ דוֹרְשִׁים זֹאת, שֶׁהִיָּה קֶרֶת בֶּן שְׁעָקֵב עַצְמוֹ
 22 לְגִיהֶנָּם – שֶׁחִיבַר עַצְמוֹ לְגִיהֶנָּם לְעוֹלָם. מִשִּׁיבָה הַגִּמְרָא: אָמַר רַב
 23 שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק, יַעֲקֹב אֲבִינוּ בִּיקֹשׁ רַחֲמִים עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יוֹזְכֵר
 24 בִּפְרֹשֶׁת קֶרֶת, שְׁנָאִמְרַי כְּשֶׁבִירֵךְ יַעֲקֹב אֶת הַשְּׁבִטִים, אָמַר עַל שְׁמַעוֹן
 25 וְלִוִּי (בְּרַאשִׁית מט ו), 'בְּסוֹדָם אֵל תָּבֹא נִפְשֵׁי וּבְקֶהֱלָם אֵל תִּתֵּן בְּכֶדִי' וַיֵּשׁ
 26 לְדִרוֹשׁ אֶת הַפְּסוּק כֶּךָ, 'בְּסוֹדָם אֵל תָּבֹא נִפְשֵׁי', אֵלֹי הַמְּרַגְלִים,

27 'וּבְקֶהֱלָם אֵל תִּתֵּן בְּכֶדִי', זֶה עֵדָת קֶרֶת, וְהַתְּפַלֵּל יַעֲקֹב שֶׁלֹּא יִתִּיחַד
 28 שְׁמוֹ בַּהֲזָכָרָת יַחוּסוֹ שֶׁל קֶרֶת בַּמַּחְלֻקָּתוֹ עִם מֹשֶׁה.
 29 הַגִּמְרָא מְבִאֵר אֶת שְׁמוֹתֵיהֶם שֶׁל עֵדָת קֶרֶת: נֹאמַר בַּפְּסוּק (בַּמִּדְבָּר
 30 טז א) 'וַיִּקַּח קֶרֶת בֶּן יִצְחָר בֶּן קָהָת בֶּן לִוִּי וְדָתָן וָאֶבְיָרָם בְּנֵי אֶלְיָאֵב
 31 וְאוֹן בֶּן פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּבֵן', מְבִאֵר הַגִּמְרָא אֶת שְׁמוֹתֵיהֶם: 'דָּתָן',
 32 שְׁעָקֵב עַל דֵּת אֵל. 'אֶבְיָרָם', שְׁאִיבָר – חִזּוֹק אֶת עַצְמוֹ לְהִמָּנַע מִמַּעֲשֵׂי
 33 הַשְּׁבוּתָה. 'וְאוֹן', שְׁיִשֵּׁב בְּאִנְיָנוּת – בַּצַּעַר, לֵאמֹר שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה
 34 וְהִצְטַעַר עַל שֶׁהִשְׁתַּתֵּף בַּתְּחִילָה בַּמַּחְלֻקָּתָא. 'פִּלֵּת', שְׁנַעֲשֶׂה לוֹ
 35 פְּלָאוֹת בִּכְךָ שֶׁנִּיצַל מֵעֵדָת קֶרֶת. 'בֶּן רְאוּבֵן', בֶּן שְׂרָאָה וְהַבֵּן שֶׁאֵין
 36 עֵדָת קֶרֶת נוֹהֶגֶת כְּהוֹגֵן, וּפְרַשׁ מֵהֶם, וְכִמּוֹ שִׁיבּוּאֵר.
 37 אָמַר רַב, אוֹן בֶּן פִּלֵּת, שֶׁהִיָּה בַּתְּחִילָה בְּעֵדָת קֶרֶת וְאַחֲרֵי כֵךְ פִּרַּשׁ
 38 מֵהֶם, אֲשֶׁתּוֹ הִצִּילָתּוֹ, אָמְרָה לִיָּה, מֵאֵי נִפְקָא לָךְ מִיָּנָה – מִזֶּה תְּרוּיָח
 39 מִמַּחְלֻקָּתָא זֶה, הִרִי אֵי מֵר רַבָּה אֲנִי תִלְמִידָא, וְאֵי מֵר רַבָּה אֲנִי
 40 תִלְמִידָא – אִם מֹשֶׁה יִהְיֶה הָרֵב, אֵתָה תִּהְיֶה תִלְמִידּוֹ, וְאִם קֶרֶת יִהְיֶה
 41 הָרֵב תִּהְיֶה תִלְמִידּוֹ, וְאִם כֵּן אֵין לָךְ תּוֹעֵלָתָא בִּכְךָ שֶׁתַּעֲזוּר לְקֶרֶת.
 42 אָמַר לָהּ, מֵאֵי אֲעֵבִיד – מִזֶּה אֲנִי יֹכֵל לַעֲשׂוֹת עִתָּה, הִנֵּה בְּעֵצָה
 43 וְאֲשֶׁתְּבַעֲי לִי בְּהִדְרִיָּה – הִיִּתִּי בְּעֵצָה יָחִד אֵיתָם לְחַלּוֹק עַל מֹשֶׁה,
 44 וְאַף נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם שֶׁאִם יִקְרָאוּ לִי לְבוֹא, אֵלֶיךָ עִמָּהֶם. אָמְרָה לִיָּה,
 45 יִדְעָנָא דְּבוֹלָה בְּנִישְׁתָּא קְדִישְׁתָּא נִינְהוּ – אֲנִי יוֹדַעַת שְׁכָל קָהֵל
 46 יִשְׂרָאֵל הֵם צְנוּעִים וְקְדוּשִׁים, דְּכֹתִיב שְׁאִמְרַי קֶרֶת לְמֹשֶׁה (שם טז א),
 47 'כִּי כָל הָעֵדָה בָּלָם קְדוֹשִׁים' אָמְרָה לִיָּה לְאוֹן בֶּן פִּלֵּת, תּוֹב דְּאֵנָּא
 48 מִצִּילָנָא לָךְ – שֶׁבַּ בְּבֵית, וְאֲנִי אֲצִיל אוֹתָךְ מֵהֶם. אֲשֶׁקִּיתִיָּה הַמָּרָא,
 49 וְאַרְוִיתִיָּה, וְאֲנִיָּתִיָּה נֹאֵי – הִשְׁקַתָּה אוֹתוֹ יֵין, וְשִׁיכְרָה אוֹתָהּ,
 50 וְהִשְׁכִּיבָה אוֹתוֹ לִישׁוֹן בְּתוֹךְ הַבַּיִת, כְּדִי שֶׁלֹּא יִשְׁמַע שְׁקוּרָאִים לוֹ
 51 וְלֹא יַעֲבֹר עַל שְׁבוּעָתּוֹ, אוֹתָבָה עַל בְּבָא – יִשְׁבָּה הִיא עַצְמָה עַל
 52 פֶּתַח הַבַּיִת,